

טורי חנוכה משה

972827

בן ג'ורג'יה וחנוכה

נולד ב- 1948

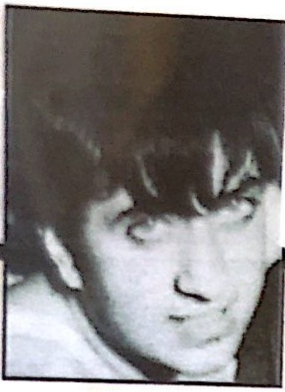
התגייס לצה"ל באוגוסט 1971

שרות בגדוד חות"מ 334

נפל ב- כ"ז אייר תשכ"ז 6.6.1967

בקרוב ליד קיבוץ דפנה.

הנוכה משה,

בנם יחידם של הנוכה וגורג'יה. נולד בשנת תשי"ח (1948) בעיר ארבייל אשר בעירק. כאשר מלאו למשה שנתיים עלתה המשפחה לארץ וכאשר הגיע לגיל בית הספר התחיל לומד בבית הספר התיכון המקצועי "עמל" אשר בצפת וסיים את לימודיו בו בהצטיינות. בצה"ל השתוקק משה להצטרף למערכות הלוחמים עוד לפני שהגיע המועד לכך ואמנם התנדב לשרת ביחידה קרבית כשמונה חודשים לפני שגויס. תשעה עשר חודש עשה בחטיבת "גלני". ההורים ידעו את ייעודה של החטיבה הקרבית הזאת ואמו ביקשה אותו להגיש בקשה להעברה ליחידה אחרת, אך בכלל שישוחרר מן הצבא, שהרי בן יחיד היה. אמנם ארבע בנות היו במשפחה אבל הסכנה שנשקפה לו בשרתו ביחידה קרבית לא נתנה מנוחה למשפחה כולה, אך משה דחה את הפצרות אמו וסירב לקבל כל הצעה מצד אביו. האב היה נוטש את עבודתו ואת ביתו בשיכון כנען אשר בצפת והיה יוצא בעקבות בנו אל השדות לוודא אם ראה אותו מישחו או שמע עליו וגם באותו בוקר של יום שני לקרבותיה של מלחמת ששת הימים, הוא כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967), יצא להתחקות על גורל בנו, אך כאשר פגש בחיילי יחידתו הם נמנעו מלספר לו מה אירע לבנו כי הזחל"ם, אשר בו נסע הבן, נפגע פגיעה ישירה בקרב שהתחולל ליד מטעי קיבוץ דפנה, משה הובהל בהליקופטר על ידי חבריו לבית החולים רמב"ם בחיפה ושם מת מפצעיו. הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה. באגרת האחרונה לחברו ברמלה כתב: "החבר'ה כאן גברים. אנו מחכים לרגע בו יתחילו הסורים במלחמה. אם יתחילו נלמד אותם לקח. שמור המכתב למזכרת..." כאילו ניבא לו לבו שמכתב זה הוא מעין פרידה מן החיים.

"יהי זכרו ברוך"

חטיבת גולני ערב מלחמת ששת הימים (1966-1967)

בשנת 1966 מונה כמפקד חטיבת גולני יונה אפרת, מי שהיה קצין זוטד בחטיבת גולני בימי תש"ח, זכה לפקד על החטיבה במלחמת ששת הימים. בתקופתו של יונה אפרת כמח"ט הגיע תהליך בניית העוצמה הצבאית בכלל (מאז מבצע "קדש") וטיפוח הדרג המסתער-התקפי בפרט (בתקופתו של יצחק רבין כרמטכ"ל (1964-1967) לשיא חדש. בחירת כוח-אדם מעולה ומירב המאמצים והמשאבים הושקעו בבניית הכוח ההתקפי המשודרין הנייד, כלומר: מערך גייסות השריון, המערך המוצנח, מערך חיל-הרגלים (בכלל זה חטיבת גולני וגדודי הנח"ל) ומערך הארטילריה וההנדסה. כוח הטנקים של צה"ל התעצם פי ארבעה מאז מבצע "קדש" וכלל 1100 טנקים (בתוכם 175 טנקי "שרמן" מ-51 משופרים). מדרגות 81 מ"מ ו-120 מ"מ הותקנו על זחל"מים, ומדרגמת 160 מ"מ הודכבה על שלדת שרמן.

גולני כחטיבת חי"ר הפכה לכוח התקפי מנוייד (על זחל"מים) עם גדוד מדרגמות כבדות (מכמ"ת) כחלק מסד"כ החטיבה. לדאשונה בוצעו בשנים 1964-1967 תרגילים ותמרונים ברמה אוגדתית ("תרגיל דיביזיוני"), והושם דגש על לחימת יום ולילה ביעדים מבוצרים, שנבנו בשיטה הסובייטית.

הבקעה עם "גולני"

חטיבת "גולני" עמדה לחבקי, במסגרת תמאמץ העיקרי של הפיקוד, ולפרוץ בעקבנות חטיבת השריון של אלברט - אברתם מנדל - את המעוזים הסדניים, בגיזרה שממערב וסצמך מערב לועורה. אל הכוח הלוחם הצטרף גדוד המרגמות הסבדות, בפיקודו של סגן מפקד הגדוד, סרן אברתם ברדוד, קצין תותחנים ראשי לעתיד.

הגדוד סבל אבידות, עוד בתחילת הקרבות, כיוון שעסק בשיתוק מקורות הירי הסוריים, עוד מה-5 ביוני. מספר על כך אברהם ברדוד: "כשהסורים פתחו באש על ישובי הצפון, משימתנו היתה לשתק את עמדותיהם, כדי למנוע אש על הישובים. בגלל הטווח הקצר, יחסית, של המרגמות, היינו צריכים לתפוס עמדות קרובות לגבול. לכן, היו לנו נפעים גם מאש טנקים. כאשר החל ניסיון ההתקפה הסורי על שארי ישוב, בשעות הבוקר המוקדמות, הפגנו את כוחותיהם המתקדמים והם נסוגו עם עשרה הרוגים, לכיוון מוצב תל-עזיאת. מיד לאחד מכן, הפגנו 14 מטרות, בזו אחר זו, וכשפתחנו בהפגה, היפנו הסורים אלינו אש מאותן סוללות, שהיו מכוונות קודם לכן, אל הישובים. ספגנו, איפוא, את האש שהיתה מיועדת לישובים. זה עלה לנו בקורבנות, אך המשימה בוצעה".

עם תחילת העליה לדמה, עבר מפקד הגדוד אל הכוחות המסתערים והגדוד נרתם אל כוחות חטיבת גולני, זאת, על-אף העייפות מימי הקרב הרצופים, שהתחוללו ימים מספר קודם לכן. הסורים קדמו את התותחנים באש יעילה, מתותחי 122 מ"מ ו-130 מ"מ. אך לא רק על התותחנים נורו פגזים. הסורים פתחו באש, אף אל מעבר הכוחות, באיזור גבעת חאם.

הפגזה בלחימה
על רמת הגולן

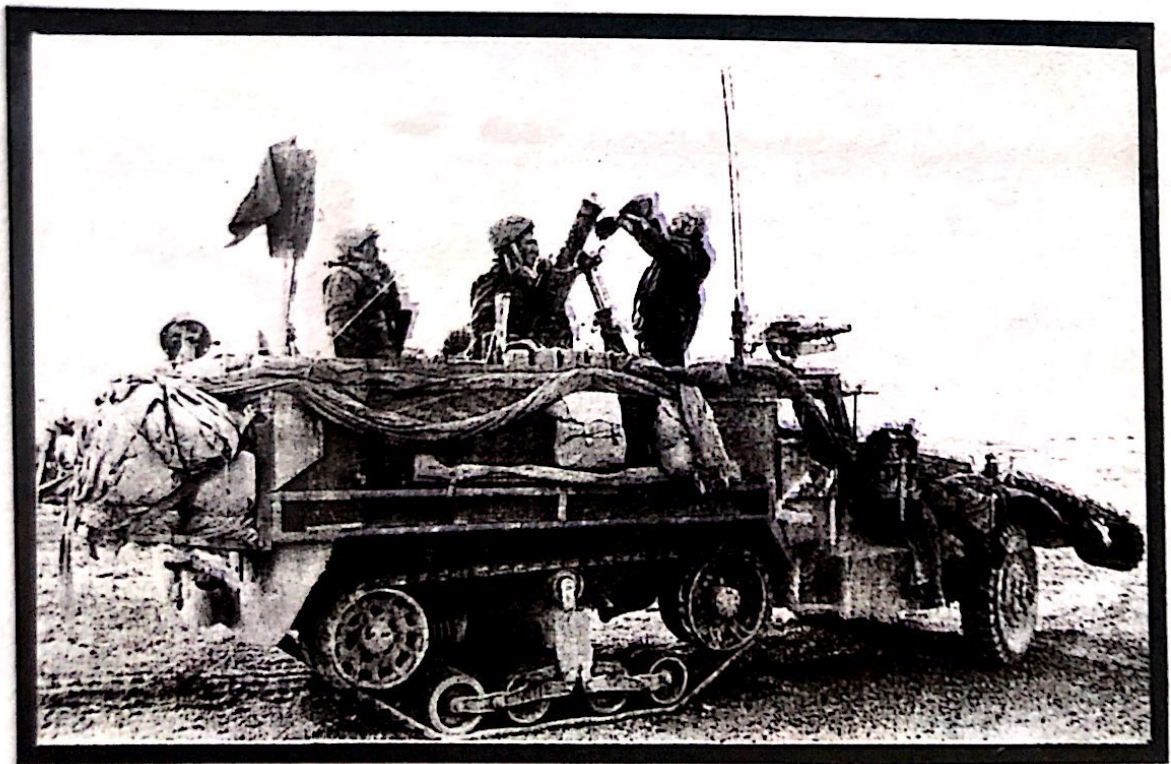

תוך כדי הפגזה

המתנה בשטחי כינוס

קטעי עיתונות

משה חנוכה
"הבן שלי היה מלאך"
 "הבן שלי לא היה סתם בן. הוא היה מלאך...". — נשמע קול נתי עולה מירכתי החדר, באחד משיכוני הכנען. היתה זו אם עוספת שחורים שמוספת במיטתה, עיניה תסודות, ארומונת, כאילו רמעו דם. היא חזרה שוב ונשאה קול בוכים: "הוא היה מלאך..."

משה חנוכה היה בנת יחידה של המשפחה, מאור עיניה — וכל תקוותה. עתה, משנקטף משה כאיבו, דעכה התקווה כולה. לפני 17 שנה עלת משה עם משפחתו מעיראק, והוא סעוט בן שנתיים בלבד. גמנה על תלמידי בית הספר התיכוני מקצועי "ע"מל"; שם סיים לימודיו כתלמיד מצטיין ב-1963.

משה כמה לשרת בצה"ל עוד בסרם הגיפת שעתו, ואמנם, הוא התנדב לשרת ביחידה קרבית עוד שמונה חודשים לפני שנקרא ל-שירות.

19 חודשים עשה משה בגר לניי. התורים ידעו את תכליתה ויעודה של החטיבה הקרבית בה משרת הבן. 19 חודשי חרדה ליה אותם יומם ולילה. לא אחת האייצה האם בבוה: "תבקש העברה ליחידה אחרת, תבקש פטור מה צבא, הרי אתה בן יחיד!..."

ארבעה בנות היו למשפחת חנוכה ובן אחד — משה. הבן רית את מנוחת המשפחה כולת משה דחה את הפצרות אמו. הוא דבר אל לבה רכות וחדות: "אני אינני בן יחיד, יש לי ארבע אחיות...". הוא סרב לבקש העברה ליחידה אחרת. הוא דחה כל הצעה מצד אמא או אבא. ללכת אל קצין העיר."

האב נוטש היה את עבודתו, יוצא אל השדות, בעקבות בנו, לוודא כי אכן מישהו ראה אותו או שמע עליו.

כך נהג גם בבוקרו של אותו יום גורלי בו נסצע הבן אשר שות. הוא יצא אי שם לשדה בין הפגזה להפגזה, להתחקות אחר גורל בנו. משהגיע אל חיילי היחידה, נמנעו אלה מלהגיד לאב מה נסל בחלקו של הבן. הם הרגיעוהו ש, משה בסדר גמור ונשח לח עתה להפקיד מסויים. האב חזר מעודדה רגוע ושלו בעוד בנו נאבק על חייו בבית החולים רמב"ם בחיפה לשם הובל בה ליקופסר משה האש בגבול הי צפון.

בעיצומה של הפגזה סורית, ימים מעטים בלבד לפני פרוץ הה מלהמה בצפון, נסצעו ארבעה מ חיילי גולני בהרעשת התותחים הסוריים. משה חנוכה היה אחד מהם. הוא נסצע אנושות בחלקי גופו השונים, מחוסר הכרה חרש בהליקופסר לבית החולים רמב"ם בחיפה.

יומיים או שלושה בלבד גסט משה הוא לא קם יותר מפצעיו. שעה שהבחנת האם ג'ורג'יה בקצין המוסע לקראתה באחד מ אולמותיו של בית החרושת "ש חל", שם מוסקת האם, כמעט פרחו נשמתה, משתבחין הקצין בתגובת האימים, מהר להרגיע ש. הבן רק מציע. האם הועיקה מיד את בעלה.

אולם הלה היה כבר בדרכו אי שם לרמת הגולן, לחפש כדרכו בין חיילי היחידה את עקבות בנו.

ווא יצא לחפש, מבלי לדעת שחזר ימים אחדים לא נמנה יותר משה על החיים.

לחברו, בן דוד, חנן יוסף ברמ" לה כתב באגרתו האחרונה: "הי חברה כאן גברים, אנר מחכים לרגע בו יתחילו הסורים במלחמה, אם יתחילו נלמד אותם לקו. שמור המכתב למזכרת...". כאילו ניבא לו למשה ליבו שהמכתב ישמר למזכרת, לסרידה מהחיים.

קושיות ויבבות עולות בעיר-בובית, בכל חרישי ואנחות קר לניית. כל אלה לא יחזירו ל-משטחה את בנה יחידה.

אחי משה!

עברו 24 שנים מאז הלכת מאיתנו, ופגש סדר יפגש בברך בל 6:6:6 זמאז לא האינור.

אני יכולה לשכוח אותך, תמיד בסדרנו, גם כל האחר 24 שנים אני רואה אותך כפי שהיית בגיל 19, צעיר וזיפה. רונאהה אותך פאל ליה היה זה אתמול.

איר ביקשת שאצלם אתרסטס ככה לתת מות הששיל למת ימתו יקת בבאלבאם יזה בדף ההמשון. כפאשר ביקרת בשבועי האחרון ושכך בבית

איר בבב יקור האחרון ושכך בבית, ביקשת מאמא ישתכין לך סיר יתמי ושל שבת למחצית שהיה אמצע השבוע, אמא יחכינה בבוקר ותמין של נחיתה שכה אהבת סאילו שידעת שזו תהיה הפעם האחרונה שאתה בבית,

איר בבב יקשת ששאלח אליך חבילה למחצית שאף פעם לא יביקשת וגם לא שאלח פו אאלך חתב לך כי לסארצית ללהתפסק.

תמיד אזכור אותך, כפאלו יהיה זה האתמול.

משה! אמא כפטרנה ככתוצאה מצפג יעה יבתאונת לדרב ים ב-24:12:90 גבר מלה.

אמא לא שכחה אותך לערגע, ותשנים לה אשגטות לאחר ילכתך יהיו קשות, קשות ומאוד.

היום כאשר אני ובגיל 40 והרגשתי צורך עז לכתוב ולספר יאר מעט הרעגועים והכאבים ותגמשים זזה 24 שנה.

משה לא שכחנו אותך ולשגלם ילא נשכח! ותשאר בזכרוןנו תמיד תמיד ואלא נשכח.

מאחותך רינה.

כמו צמח בר

מחר, אני אהיה כה רחוקה
אל תחפשו אותי
מי שידע למחול -
ימחל לי על אהבתי
הזמן ישקיט הכל
אני הולכת לדרכי
זה שאהב אותי ישוב לשדותיכם -
מן המדבר
והוא זבין - אני חייתי בניכם
כמו צמח בר

אני רוצה לפקוח את עיני
לצמוח לאיטי
הרביתי לחלום
החלומות טרפו אותי
רציתי לנחם
אבל מרדה בי תשוקתי
היה מקסים ילדות. היתה גם סערה
בזרועותיי
אני יודעת, שהדליקה אש זרה
את לילותיי

היו, היו ערבי געגועים
היו ימים טרופים
היה כאב חבוי
ורגעים מכושפים
אני אזכור מבט
מגע ידיים בכתפי
אני אהיה לצל חולף בשדותיכם
לסוד נסתר
היו שלום, אני חייתי בניכם
כמו צמח בר

רחל שפירא